

ŽALOBA A ŽALOBNÍ PRÁVO

PŘEDNÁŠKA

doc. JUDr. J. Stavinohová, CSc.

Osnova

- I. ŽALOBNÍ PRÁVO
- II. ŽALOBA /NÁVRH NA ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ/
- III. SLOŽKY CIVILNÍ ŽALOBY
 1. Procesní strany
 2. Předmět žaloby
 3. Žalobní důvod
- IV. NÁLEŽITOSTI ŽALOBY
- V. VADY ŽALOBY
- VI. FORMA ŽALOBY
- VII. DRUHY ŽALOB
- VIII. DISPOZICE S ŽALOBOU

I. ŽALOBNÍ PRÁVO

□ Součást práva na soudní ochranu

- Právo na vyvolání soudní ochrany je realizací obecného petičního práva obrátit se na státní orgány s žádostmi, stížnostmi, návrhy (č. 18 odst. 1 LZPS)
- Žalobní právo je samostatné subjektivní veřejné právo vůči státu na poskytnutí takové právní ochrany v procesu, který garantuje spravedlivé rozhodnutí (právo na spravedlivý proces)
- **Žalobní právo je subjektivní právo každého jednotlivce vůči státu jako povinnému subjektu na poskytnutí náležité právní ochrany tomu, kdo se jí dovolá**

II. ŽALOBA

- ❑ Žaloba - **obecný nástroj k uplatnění práva u soudu**; realizuje se tak ústavou zaručené právo na přístup k soudu – **žalobní právo**;
- ❑ V žalobě **žalobce** vždy vymezuje **předmět sporu**, kterým je soud vázán.
- ❑ **Žaloba** je nejen významným **dispozičním procesním úkonem**; doručením žaloby – návrhu na zahájení řízení – k soudu je **zahájen** civilní soudní proces – **sporné řízení**
- ❑ V **nesporném řízení** je podání vedoucí k zahájení řízení označováno nikoli jako žaloba, ale **návrh na zahájení řízení**

III.SLOŽKY CIVILNÍ ŽALOBY

- ☐ Procesní strany (účastníci řízení)
- ☐ Předmět žaloby
- ☐ Žalobní důvod

1. Procesní strany

- **Označení účastníků řízení** je ve sporném a převážně i v nesporném procesu podmínkou individualizace žaloby – není možné vést řízení proti neznámé osobě
 - **Žalobce** označí za **žalovaného** toho, koho pokládá za nositele povinnosti, jejíž splnění má být vynuceno nebo proti komu má spor o svém právu vést – otázka věcné legitimace není v souvislosti s vymezením účastenství v žalobě významná
- V řízení nesporném** - ve věcech, které lze zahájit i bez návrhu – je správnost vymezení a označení účastenství věcí soudu

2. Předmět žaloby

□ Předmětem žaloby – žalobní (procesní) nárok

Jeho přesná formulace je soustředěna v části žaloby nazvané – **petit**

Nejčastější nároky

- na plnění (může spočívat v dare, facere, omittere, pati)
- na určení, zda právní vztah existuje či ne
- na úpravu osobního stavu
- na založení, změnu nebo zrušení právního poměru

□ Subsanciace žaloby – **úplné vylíčení rozhodujících skutkových okolností**

3. Žalobní důvod

□ **Žalobním důvodem** (právním důvodem žaloby) jsou

- právní důsledky vyplývající z právního poměru (ve smyslu hmotněprávním), o který žalobce opírá svůj uplatňovaný nárok a které jsou dány souhrnem tvrzených skutečností

Žalobní důvod vychází z právního základu žaloby

- **Právní základ žaloby** – hmotně právní poměr, z něhož je odvozen žalobní důvod (např. žaloba na vydání věci – právním základem žaloby je vlastnické právo k určité věci, žalobním důvodem je pak právo na vydání movité věci)

IV. NÁLEŽITOSTI ŽALOBY (NÁVRHU NA ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ)

☐ **Obecné náležitosti** procesního úkonu účastníka

- § 42 odst. 4 o.s.ř.

☐ **Zvláštní náležitosti žaloby** (návrhu na zahájení řízení)

- § 79 odst. 1 o.s.ř.

Tyto obsahové náležitosti **jsou podkladem pro zkoumání** splnění **podmínek řízení a dále zkoumání vlastního nároku**, uplatněného žalobcem

1. Obecné náležitosti žaloby

- Žaloba musí mít stanovené **obsahové náležitosti**
 - **tzv. obecné náležitosti (§ 42 odst. 4 o. s. ř.)**
 - kterému soudu je určena – určení věcné a místní příslušnosti
 - kdo ji podává
 - které věci se týká – označení věci podle právního důvodu žaloby i uplatněným nárokem (vhodné uvést i jeho hodnotu) – např. o zaplacení 250.000,-Kč s příslušenstvím, o rozvod manželství, o náhradu škody, o vydání věci
 - co sleduje
 - podpis a datum

2. Zvláštní náležitosti žaloby

■ zvláštní náležitosti - § 79 odst. 1 o. s. ř.

- jméno, příjmení, bydliště účastníků, příp. rodná nebo identifikační čísla (obchodní firma, název, sídlo právnické osoby, označení státu a jeho organizační složky, která za stát vystupuje) tytéž identifikační znaky u zástupců účastníků
- **vyličení rozhodujících skutečností** – skutečnosti, ze kterých žalobce dovozuje své ohrožené nebo porušené právo; rozhodující jsou zejména skutečnosti odůvodňující základ a výši nároku; žalobce nemusí vyličené rozhodující skutečnosti právně hodnotit a dovozovat, že to, čeho se domáhá, vyplývá z hmotně právního předpisu (ačkoli se takové posouzení nevylučuje);
vyličení rozhodných skutečností musí být obsaženo již v žalobě – jejich doplnění v průběhu řízení je možné
- **označení důkazů**, jichž se žalobce (navrhovatel) dovolává – povinnost žalobce přesně označit důkazy k prokázání tvrzených skutečností - *např. přesná adresa svědka, připojení písemných důkazů*
- označení, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhá – **žalobní návrh (petit)**:

Druhy žalobních petitů

- Jednoduchý

- Složený:

- Eventuální petit

- Alternativní petit

- Alternativa fakultas

- K žalobě je třeba připojit **písemné důkazy** v listinné nebo elektronické podobě (§ 79 odst. 2).

VADY ŽALOBY

☐ Žaloba

- postrádá zákonné obsahové náležitosti – jsou neúplné
- je neurčitá
- je nesrozumitelná
- Soud je povinen žalobce upozornit na vady a poskytnout mu návod k jejich odstranění. Činí tak postupem podle § 43 o. s. ř.
- Pokud žalobce na výzvu soud ve lhůtě nedostatky žaloby, pro které nelze v řízení pokračovat, neodstraní, resp. žalobu nedoplní – **soud usnesením žalobu odmítne**
- Náležitosti žaloby – jsou obsahové nikoli formální – postačí, jestliže budou uvedeny způsobem, aby z obsahu žaloby vyplývaly (*nezáleží na tom, v jakém pořadí nebo uspořádání jsou v žalobě uvedeny*). Žalobce rovněž není povinen učinit v petitu žaloby návrh na přesnou formulaci soudního rozhodnutí .

V. FORMA ŽALOBY

- ❑ **Žaloba** – podání, které musí mít **písemnou formu**
- **elektronickou – opatřenou uznávaným elektronickým podpisem**, založeném na kvalifikovaném certifikátu, který byl vydán poskytovatelem certifikačních služeb ve smyslu § 11 odst 3 zák. č. 227/2000 Sb. , o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů
- **elektronickou – žaloba není opatřena elektronickým podpisem** – je nutno doplnit do tří dnů předložením originálu nebo písemným /přesněji listinným) podáním shodného znění. Totéž platí pro podání žaloby učiněné telefaxem
- Pokud podání, které obsahuje návrh ve věci samé (žaloba) **postrádá podpis** (vlastnoruční nebo uznávaný elektronický), který zaručuje autenticitu podání, **a není do tří dnů doplněno** o chybějící náležitosti, **soud k podání nepřihlíží**, tj. takové podání založí, aniž by se jím jakkoliv zabýval (nebude jej ani odmítat).

V. FORMA ŽALOBY

- **listinnou - s vlastnoručním podpisem účastníka (zástupce);** je-li zástupcem advokát – může být jeho podpis nahrazen jeho podpisovým razítkem, pokud je jeho vzor uložen u soudu, jemuž je žaloba adresována; pokud podpis chybí, je nutno vyzvat účastníka (zástupce) k jeho doplnění; pokud ve lhůtě tento nedostatek žaloby nedoplní – následují procesní důsledky podle § 43 odst. 2 o. s. ř.
- v uvedených případech je tedy odlišný režim prokazování autenticity podání podle druhu zvoleného komunikačního prostředku.

VI. DRUHY ŽALOB

- Žaloba je jediným a obecným prostředkem uplatnění práva
- Procesní teorie uvádí řadu kritérií členění žalob
 - V praxi často používané **kritérium hmotného práva** – např.
 - žaloby reivindikační
 - žaloby negatorní
 - žaloby na zrušení spoluvlastnictví
 - žaloby na vypořádání společného jmění manželů

VI. DRUHY ŽALOB

- **Občanský soudní řád** – neobsahuje procesní kritéria pro třídění žalob; demonstrativní výčet byl v o.s.ř uveden do 1. 1. 2014.; o.s.ř. se zmiňuje pouze o žalobě požadující určení právního poměru, je-li na tom naléhavý právní zájem
I v současné době však nečastějšími žalobami podle jejich původního třídění v o.s.ř
- **žaloby o splnění povinnosti** která vyplývá ze zákona, z právního poměru nebo z porušení práva – **tzv. žaloby na plnění**
- **žaloby o určení, zda tu právní vztah je nebo není**, je-li na tom naléhavý právní zájem – **tzv. žaloby určovací**
- **naléhavý právní zájem** je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo právo žalobce (nebo právní poměr, na kterém je účasten) ohroženo nebo tam, kde se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým – *např. určení vlastnického práva k nemovitosti osoby, která není zapsána jako její vlastník v katastru nemovitostí.*

Další druhy návrhů na zahájení řízení

- **Zákon o zvláštních řízeních soudních** – neobsahuje rovněž třídění žalob, z jeho ustanovení vyplývá možnost podat návrh na zahájení řízení podle právních poměrů, které vyplývají zejména z rodinného práva (jako součásti NOZ), dříve označované jako
- **návrhy na zahájení řízení o osobním stavu (statusové)**
 - *o rozvod manželství, určení rodičovství, o osvojení*
 - pokud je předmětem návrhu sporná věc, např. rozvod manželství, má řízení povahu sporu a návrh lze nazvat žalobou*

VII. DISPOZICE S ŽALOBOU

- Vyplývá z **dispozičního principu**, ovládajícího civilní sporný proces. Na jeho základě o. s. ř. upravuje řadu **dispozičních procesních úkonů** i ve věci samé
- **změna žaloby** (§ 95 o.s.ř.)
- **zpětvzetí žaloby** (§ 96 o.s.ř.)
- **vzájemná žaloba** (§ 97 o.s.ř.)
- **soudní smír** (§ 99 o.s.ř.)
- V některých nesporných řízeních /ZŘS/– jde o řízení ve věcech, ve kterých může soud zahájit řízení i bez návrhu – možnost dispozice návrhem na zahájení řízení – omezena ve prospěch uplatnění **principu officiality**
– srov. § 15 ZŘS

1. Změna žaloby

- **Různé varianty** - o změnu žaloby jde – změni –li žalobce žalobní návrh tak, že
 - na základě **stejného skutkového základu** se domáhá **něčeho jiného** než v původní žalobě
 - **změní skutková tvrzení** a domáhá se **něčeho jiného**
 - na základě **stejného skutkového základu** požaduje více, než v původní žalobě **rozšíří žalobu**
 - na základě **jiného skutkového základu**, než jak jej vylíčil v původní žalobě, nadále požaduje **stejně plnění** (stejně kvality i rozsahu)
 - změni žalobu na určení na žalobu na plnění a naopak
 - dojde k záměně účastníků podle § 92 o.s.ř.
- **Změnou žaloby není** – pouhé doplnění skutečností, které nemění předmět řízení ani částečné zpětvzetí návrhu
- **Soud rozhodne** o připuštění změny žaloby – mohou-li být dosavadní výsledky řízení podkladem i pro řízení o změněné žalobě

2. Zpětvzetí žaloby

- Zpětvzetí žaloby – jednostranný dispoziční úkon; zpětvzetí nelze odvolat

- ostatní účastníci – mají právo se ke zpětvzetí vyjádřit po té co došlo k jednání o věci
 - na základě zpětvzetí žaloby – soud řízení zastaví
 - vyjádří-li některý z účastníků z vážných důvodů nesouhlas – soud rozhodne, že zpětvzetí je neúčinné (tak rozhodne vždy, když již rozhodnutí nabylo právní moci)

3. Vzájemná žaloba

- **Vzájemná žaloba** – každá žaloba podaná v průběhu řízení žalovaným vůči žalobci, pokud má souvislost s původní řízením
 - náležitosti – jako jakákoli žaloba
 - smyslem – urychlení a hospodárnost řízení
 - nelze ji podat v řízení odvolacím

- **Podmínky vzájemné žaloby**
 - jsou-li tu podmínky pro spojení věcí – v opačném případě je žaloba (návrh) vyloučena k samostatnému řízení
 - je-li soud věcně i místně příslušný
- **Pohledávka k započtení** – posuzuje se jako vzájemná žaloba jen pokud žalovaný uplatňuje více než žalobce; jinak se posoudí jako započtení

4. Soudní smír

- Soudní smír – procesní dohoda účastníků, která má své právní důsledky v oblasti hmotného práva
 - lze jej uzavřít pouze ohledně nároku, kterým mohou účastníci disponovat (nelze jej proto uzavřít např. v řízení o rozvod manželství, v řízeních o osobním stavu)
 - smír vyvolá zamýšlené následky, jen byl-li **schválen soudem**
 - soud smír neschválí, pokud zjistí, že je v rozporu s právními předpisy
- **soudem schválený smír** – má účinky pravomocného rozsudku
- **Žaloba na neplatnost soudního smíru** - do tří let od právní moci usnesení o schválení smíru

5. Uznání nároku

- Uznání nároku /jeho části/ (§ 153a o. s. ř.) – dispoziční **procesní úkon** – ve sporném řízení – **rozdíl od hmotněprávního úkonu !**
- Žalovaný se v průběhu řízení výslovně ztotožní s nárokem uplatněným žalobcem (alespoň co do základu nebo jeho části)
Uznání základu nároku má za následek – vydání **tzv. mezitímního rozsudku**
Uznání části nároku žalovaným - **nutný návrh žalobce** na vydání **částečného rozsudku pro uznání**
Uznání celého nároku žalovaným – **soud vydá rozsudek pro uznání – bez návrhu žalobce**
- Rozsudek pro uznání **nelze vydat** – ve věcech, v nichž není možné uzavřít smír podle § 99 o. s. ř.